

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง “ประสิทธิภาพของสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลทาเหนือ อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่: กรณีศึกษาเปรียบเทียบ ชนเผ่าปกากะญอและคนเมือง ” โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลทาเหนือ อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลทาเหนือ อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อศึกษาการนำไปใช้ประโยชน์ของสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลทาเหนือ อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ กลุ่มเกษตรกร ที่อยู่ตำบลทาเหนือ อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวนทั้งสิ้น 485 คน ในการเก็บแบบสอบถามจะต้องเป็นครอบครัวเกษตรกร ซึ่งจะต้องเก็บแบบสอบถามครัวเรือนละ 1 ครัวเรือน เป็นจำนวน 220 ครัวเรือน โดยการใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งมีรูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) แบบวัดผลครั้งเดียว (One-Shot Case Study) และเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยใช้วิธีการให้ผู้ตอบกรอกแบบสอบถามเอง (Self-administered Questionnaire) โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับลักษณะประชากรศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ และระดับการศึกษา

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการเปิดรับสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตร ซึ่งประกอบด้วย การเคยเปิดรับเรื่องการเกษตรจากสื่อต่าง ๆ

ส่วนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับด้านการใช้ประโยชน์จากสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรในชีวิตประจำวัน ซึ่งประกอบด้วย การใช้ประโยชน์จากสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรในชีวิตประจำวัน และข้อเสนอแนะ

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งมีรูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) แบบวัดผลครั้งเดียว (One-Shot Case Study) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และมีวิธีการสุ่ม

ตัวอย่าง คือ การศึกษาครั้งนี้ ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบผสมผสมผสาน (Mix Sampling) โดยเรียงลำดับดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) เนื่องจากลักษณะชาติพันธุ์ของกลุ่มตัวอย่าง ที่แตกต่างกันจึงแบ่งประชากรออกเป็น 2 ชั้นภูมิดังนี้

1. คนเมือง
2. คนเผ่าปกากะญอ

ขั้นตอนที่ 2 ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งสัดส่วน (Proportion Sampling) เพื่อให้ข้อมูลมีลักษณะกระจาย

ขั้นตอนที่ 3 ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) การเลือกครัวเรือนเกษตรกรรมมาสำรวจในแต่ละชั้นภูมิใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ความน่าจะเป็นโดยใช้การสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายโดยอาศัยตารางเลขสุ่ม (Random number Table) เมื่อทราบว่าครัวเรือนเกษตรใดถูกเลือกเป็นตัวอย่างก็ไปทำการเก็บข้อมูล

โดยมีกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 220 ตัวอย่าง สถิติที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) แสดงค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ส่วนสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลตัวแปรต้นและตัวแปรตาม การเปรียบเทียบทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของตัวแปร 2 กลุ่ม (T-test Group) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA หรือ F-Test) ใช้ทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของตัวแปรที่มากกว่า 2 กลุ่มขึ้นไปและวิธีผลต่างนัยสำคัญ (Least Significant Difference : LSD) เพื่อทดสอบสมมติฐานในการวิเคราะห์ในครั้งนี้ได้กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ระดับ 0.05 และวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson) อย่างง่ายเพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกาเปิดรับสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรและการใช้ประโยชน์จากสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรในชีวิตประจำวัน

สรุปผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง

จากการศึกษากลุ่มตัวอย่างจำนวน 220 คน พบว่าเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 47.3 เพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 52.7 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 21-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 37.7 ส่วนใหญ่มี

ระดับการศึกษาต่ำกว่าหรือเทียบเท่าประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 50.0 โดยเป็นชนเผ่าปากา เกอะญอ ร้อยละ 77.3 และ คนเมือง ร้อยละ 22.7

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการเปิดรับสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตร

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการเปิดรับสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตร ในภาพรวม ในระดับต่ำ (ค่าเฉลี่ย 2.06) กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการเปิดรับสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตร จากสื่อบุคคล มากที่สุด โดยเปิดรับในระดับต่ำ (ค่าเฉลี่ย 2.52) รองลงมา คือ เปิดรับสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตร จากสื่อมวลชน (ค่าเฉลี่ย 2.29) โดยเปิดรับในระดับต่ำเช่นกัน ในขณะที่เกษตรกร มีการเปิดรับสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตร จากสื่อกิจกรรมน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 1.81) โดยเปิดรับในระดับต่ำ เช่นกัน

สำหรับพฤติกรรมการเปิดรับสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรจากสื่อบุคคลของเกษตรกร พบว่า มีการเปิดรับในระดับต่ำ โดยเปิดรับจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล

สำหรับพฤติกรรมการเปิดรับสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรจากสื่อมวลชน ของเกษตรกร พบว่า มีการเปิดรับในระดับต่ำ และยังพบว่า เกษตรกร มีการเปิดรับสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรจากวิทยุบ่อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 2.56) แต่ยังเปิดรับในระดับต่ำ รองลงมา คือ เปิดรับสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรจากโทรทัศน์ (ค่าเฉลี่ย 2.49) โดยเปิดรับในระดับต่ำ ในขณะที่เปิดรับจากหนังสือพิมพ์น้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 1.84) โดยเปิดรับในระดับต่ำเช่นกัน

สำหรับพฤติกรรมการเปิดรับสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรจากสื่อเฉพาะกิจ พบว่า มีการเปิดรับ ในระดับต่ำ (ค่าเฉลี่ย 1.90) โดยพบว่า เกษตรกรมีการเปิดรับสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตร จากวารสารส่งเสริมการเกษตรบ่อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 2.32) แต่ยังเปิดรับในระดับต่ำ รองลงมา คือ เปิดรับจากซีดีรอม (ค่าเฉลี่ย 1.92) โดยเปิดรับในระดับต่ำเช่นกัน ในขณะที่เกษตรกรมีการเปิดรับสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตร จากโปสเตอร์/แผ่นพับน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 1.83) โดยเปิดรับในระดับต่ำเช่นกัน

สำหรับพฤติกรรมการเปิดรับสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรจากสื่อกิจกรรม พบว่า มีการเปิดรับในระดับต่ำ (ค่าเฉลี่ย 1.81) และพบว่า เกษตรกรมีการเปิดรับสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรจากการฝึกอบรม บ่อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 1.83) แต่ยังเปิดรับในระดับต่ำ รองลงมา คือ เปิดรับจากการสาธิต (ค่าเฉลี่ย 1.79) โดยเปิดรับในระดับต่ำมาก ในขณะที่ เกษตรกรมีการเปิดรับ

สื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตร จากการดูงาน/ทัศนศึกษาน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 1.76) โดยเปิดรับในระดับต่ำมาก

ส่วนที่ 3 การใช้ประโยชน์จากสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรในชีวิตประจำวัน

เกษตรกรตำบลทาเหนือ อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่ มีการใช้ประโยชน์จากสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรในชีวิตประจำวัน ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.12) และพบว่าเกษตรกร มีการใช้ประโยชน์โดยการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.65) โดยมีการใช้ประโยชน์ในระดับสูง รองลงมา คือ มีการใช้ประโยชน์ในการพัฒนาและปรับปรุงการประกอบอาชีพของตนเอง (ค่าเฉลี่ย 3.38) และเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการทำการเกษตรตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง (ค่าเฉลี่ย 3.36) โดยมีการใช้ประโยชน์ ในระดับปานกลาง ในขณะที่เกษตรกร มีการใช้ประโยชน์ในการเป็นข้อมูลอ้างอิงสำหรับการติดต่อกับหน่วยงานต่าง ๆ น้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 2.74) โดยมีการใช้ประโยชน์ในระดับปานกลาง

ส่วนที่ 4 การทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานข้อที่ 1 เกษตรกรที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์แตกต่างกันมีพฤติกรรมการเปิดรับสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรแตกต่างกัน สรุปผลการทดสอบได้ดังนี้คือ

- 1.1 เกษตรกรที่มีเพศแตกต่างกันมีพฤติกรรมการเปิดรับสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรไม่แตกต่างกัน
- 1.2 เกษตรกรที่มีอายุแตกต่างกันมีพฤติกรรมการเปิดรับสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรไม่แตกต่างกัน
- 1.3 เกษตรกรที่ระดับการศึกษาแตกต่างกันจะมีพฤติกรรมการเปิดรับสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรไม่แตกต่างกัน
- 1.4 เกษตรกรที่ชาติพันธุ์แตกต่างกันจะมีพฤติกรรมการเปิดรับสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรแตกต่างกัน

สมมติฐานข้อที่ 2 เกษตรกรที่มีลักษณะทางด้านประชากรศาสตร์แตกต่างกันจะมีการนำไปใช้ประโยชน์ของสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรแตกต่างกันสรุปผลการทดสอบได้ดังนี้คือ

- 2.1 เกษตรกรที่เพศแตกต่างกันจะมีการนำไปใช้ประโยชน์ของสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรไม่แตกต่างกัน

2.2 เกษตรกรที่มีอายุแตกต่างกันจะมีการนำไปใช้ประโยชน์ของสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรไม่แตกต่างกัน

2.3 เกษตรกรที่มีระดับการศึกษาต่างกันจะมีการนำไปใช้ประโยชน์ของสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรไม่แตกต่างกัน

2.4 เกษตรกรที่ชาติพันธุ์แตกต่างกันจะมีการนำไปใช้ประโยชน์ของสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรแตกต่างกัน โดยเกษตรกรคนเมืองจะมีการนำไปใช้ประโยชน์ของสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตร สูงกว่า เกษตรกรชนเผ่าปกากะญอ

สมมติฐานข้อที่ 3 พฤติกรรมการเปิดรับสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรมีความสัมพันธ์กับการนำสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรไปใช้ประโยชน์ ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า

พฤติกรรมการเปิดรับสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรมีความสัมพันธ์กับการนำสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรไปใช้ประโยชน์ ผลการทดสอบสมมติฐาน ด้วยค่าสถิติสหสัมพันธ์เพียร์สัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่า พฤติกรรมการเปิดรับสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรมีความสัมพันธ์กับการนำสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรไปใช้ประโยชน์ เนื่องจาก Sig.(2-tailed) น้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐาน H_0 ยอมรับสมมติฐาน H_1 และสัมพันธ์ในทิศทางบวก ($r > 0$) เมื่อทำการทดสอบสมมติฐานระหว่างพฤติกรรมการเปิดรับสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตร จากสื่อแต่ละประเภทกับการนำสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรไปใช้ประโยชน์ จะพบว่า พฤติกรรมการเปิดรับสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตร จากสื่อประเภทบุคคล สื่อมวลชน สื่อเฉพาะกิจและสื่อกิจกรรม มีความสัมพันธ์กับการนำสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรไปใช้ประโยชน์ และสัมพันธ์ในทิศทางบวก ($r > 0$) โดยพฤติกรรมการเปิดรับสื่อประเภทสื่อบุคคล จะทำให้เกษตรกรมีการนำสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรไปใช้ประโยชน์ มากที่สุด ($r = .564$)

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง “ประสิทธิภาพของการสื่อสารเพื่อการส่งเสริมการเกษตรของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลทาเหนือ อำเภอแม่ฮอน จังหวัดเชียงใหม่: กรณีศึกษาเปรียบเทียบ ชนเผ่าปกากะญอและคนเมือง” พบว่า

1. พฤติกรรมการเปิดรับสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตร ของเกษตรกรตำบลทาเหนือ อำเภอแม่ฮอน จังหวัดเชียงใหม่ ในภาพรวมอยู่ในระดับต่ำ เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแล้ว พบว่าเกษตรกรมีพฤติกรรมการเปิดรับสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรจากสื่อบุคคลซึ่งหมายถึงเจ้าหน้าที่

ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลมากที่สุด ดังที่เกคินี จุฑาวิจิตร (2548, น. 139-140) กล่าวว่าสื่อบุคคลเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจยอมรับนวัตกรรม และการสื่อสารระหว่างบุคคลมีบทบาทสำคัญ เพราะเป็นการสื่อสารที่มีความเป็นกันเอง และเป็นส่วนตัว ก่อให้เกิดความคุ้นเคย ซึ่งช่วยให้เกิดการยอมรับความคิดได้ง่ายขึ้น รูปแบบการสื่อสารระหว่างบุคคล เป็นการสื่อสารแบบสองทาง (two way communication) ที่มีบทบาทสำคัญต่อการโน้มน้าวและชักจูงใจ เพราะเมื่อผู้รับสารเกิดความไม่เข้าใจหรือไม่แน่ใจก็สามารถที่จะซักถามหรือขอคำยืนยันจากแหล่งสารได้อย่างทันทีด้วยเวลาอันรวดเร็ว นอกจากนี้ทฤษฎีความสัมพันธ์ทางสังคมของ เดอ เฟลอร์ (De Fleur, 1970, pp. 124-129) ก็ได้ชี้ให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ภายในกลุ่มมีอิทธิพลต่อการสื่อสาร เดอ เฟลอร์ พบว่า ความสัมพันธ์แบบเครือญาติ คนใกล้ชิดมีบทบาทต่อการตัดสินใจว่าจะยอมรับการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมชนบทที่มีความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวและเพื่อนบ้านอย่างแน่นแฟ้น ซึ่งเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลจะมีความคุ้นเคยใกล้ชิดกับกลุ่มเกษตรกรในการให้บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรต่าง ๆ มากที่สุด

2. ในด้านการใช้ประโยชน์จากสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรในชีวิตประจำวันนั้น พบว่าเกษตรกรมีการใช้ประโยชน์ในระดับปานกลาง โดยมีการใช้ประโยชน์ในการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากที่สุด รองลงมาคือการใช้ประโยชน์ในการพัฒนาและปรับปรุงการประกอบอาชีพของตนเอง และเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการทำการเกษตรตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง สอดคล้องกับแนวคิดการสื่อสารเพื่อการส่งเสริมการเกษตรที่ ประมะ สตะเวทิน (2539, น. 230-231) กล่าวว่า การสื่อสารสามารถมีบทบาทต่อการพัฒนาทางด้านการเกษตรของเกษตรกรด้วยการยกระดับความรู้ ความเข้าใจของเกษตรกร กระตุ้นและสนับสนุนให้เกษตรกรมีความสามารถในการผลิตโดยการนำศักยภาพที่มีอยู่ในตัวออกมาใช้เพื่อการพัฒนาการผลิต เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม รวมไปถึงช่วยในการดำรงชีพของเกษตรกรให้เป็นไปตามมาตรฐาน โดยการทำให้เกิดการพัฒนาชีวิต ความเป็นอยู่ของเกษตรกรทั้งในด้านการประกอบอาชีพ การดำรงชีพให้เป็นไปตามมาตรฐาน สร้างความภาคภูมิใจในความเป็นอยู่ ความมีอิสระ และการพึ่งตนเอง อีกทั้งช่วยให้การใช้ทรัพยากรธรรมชาติเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะสื่อจะช่วยให้เกษตรกรได้รับรู้และเข้าใจในความจำเป็นในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนการนำทรัพยากรธรรมชาติไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น นอกจากนี้ตำบลทาเหนือ อำเภอแม่ฮ่องสอน มีการทำเกษตรกรรมที่ไม่หลากหลาย เกษตรกรนิยมปลูกพืชชนิดเดียวกัน สภาพแวดล้อมของ

การผลิตและทรัพยากรในพื้นที่ยังคงอุดมสมบูรณ์อยู่มาก ทำให้กลุ่มตัวอย่าง มีการใช้ประโยชน์จากสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรอยู่ในระดับปานกลาง

3. ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ 1 ที่ว่า เกษตรกรที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์แตกต่างกันมีพฤติกรรมการเปิดรับสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรแตกต่างกัน ผลวิจัยพบว่า เกษตรกรที่ชาติพันธุ์แตกต่างกันจะมีพฤติกรรมการเปิดรับสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรแตกต่างกัน สอดคล้องกับแนวคิดด้านประชากรศาสตร์ที่มีความเชื่อว่าคนที่มีคุณสมบัติทางประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกันจะมีพฤติกรรมที่แตกต่างกัน ซึ่งจากชาติพันธุ์ (Ethnic Group) ตลอดจนภูมิหลังของครอบครัว ปัจจัยเหล่านี้มีบทบาทในการเป็นตัวกำหนดในเรื่องของการเปิดรับสื่อที่ผู้รับสารซื้อหาหรือเข้าถึงได้ คนที่มีพื้นฐานทางครอบครัวต่างกันจะมีวัฒนธรรม ประสบการณ์ ทักษะคิด ค่านิยม ความคิด ความเชื่อ ตลอดจนพฤติกรรมที่แตกต่างกัน อีกทั้งวิลเบอร์ ชแรมม์ (Wilbur Schramm, 1973, pp. 121-124) ยังได้ชี้ให้เห็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเลือกรับสารว่าขึ้นอยู่กับผู้รับสารมีภูมิหลังแตกต่างกัน ทำให้มีความสนใจต่อเนื้อหาสารต่างกัน ความแตกต่างของผู้รับสารในเรื่องของประสบการณ์ มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกรับสื่อและเนื้อหาสารแตกต่างกันเนื่องด้วยวิถีชีวิตคนเมืองในตำบลทาเหนือ อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่ มีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ และเปิดรับสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรมากกว่าชนเผ่าปกากะญอ ด้วยความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม ประเพณีของคนเมืองและชนเผ่าปกากะญอ ส่งผลให้ชนเผ่าปกากะญอมีการเปิดรับสื่อน้อยกว่าคนเมือง เนื่องจากสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรบางประเภท เช่น สื่อกิจกรรม ในเรื่องการสาธิตต่างๆ ขัดต่อประเพณีของชนเผ่าปกากะญอ การที่จะเปิดรับสื่อใด ๆ จะต้องมีการทดสอบสื่อโดยคนในชนเผ่าปกากะญอให้ชัดเจนว่าไม่ขัดต่อประเพณี จึงจะสามารถเปิดรับสื่อนั้น ๆ ได้ อีกทั้งสื่อบุคคลซึ่งถือเป็นสื่อที่มีการเปิดรับมากที่สุด อันหมายถึงเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลที่เป็นคนเมืองเช่นเดียวกันจึงมีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน เกษตรกรคนเมืองและชนเผ่าปกากะญอจึงมีพฤติกรรมการเปิดรับสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรแตกต่างกัน

เกษตรกรที่มีเพศ อายุ และระดับการศึกษาแตกต่างกันมีพฤติกรรมการเปิดรับสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มตัวอย่าง คือ เกษตรกรในตำบลทาเหนือ อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่ ที่สำรวจมานั้นมีลักษณะประชากรศาสตร์ที่คล้ายคลึงกันมาก เช่น เพศ การศึกษา อาชีพ ภูมิฐานะ ศาสนา ฯลฯ สอดคล้องกับที่ เดอร์เฟลอร์ กล่าวไว้ในทฤษฎีการแบ่งกลุ่มทางสังคม (Social Categories Theory) ที่ว่า บุคคลที่มีลักษณะทางสังคมคล้ายคลึงกัน จะมีพฤติกรรมการสื่อสารคล้ายคลึงกันด้วย ทำให้มีค่านิยมและทัศนคติที่ใกล้เคียง

กันมากขึ้น เช่น การเปิดรับสื่อ ความพึงพอใจในความชอบต่อสื่อประเภทต่าง ๆ และผลต่อการใช้สื่อ และถึงแม้ว่าในสังคมปัจจุบันผู้รับสารจะมีคุณลักษณะหลากหลายแตกต่างกันไป แต่ทฤษฎีนี้ก็ยังคงเชื่อว่าผู้รับสารที่มีลักษณะทางสังคมคล้ายคลึงกัน จะแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และอุปนิสัยการใช้สื่อร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับพื้นที่ในเขต ตำบลทาเหนือที่กลุ่มทางสังคมมีความคล้ายคลึงกันมาก ทั้งเพศชายและหญิง ต่างมีบทบาทหน้าที่ในสังคมใกล้เคียงกัน ระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างแต่ละคนมีความคล้ายคลึงกันมาก เนื่องจากคนส่วนใหญ่ในพื้นที่ ตำบลทาเหนือมีการศึกษาในระดับต่ำกว่าหรือเทียบเท่าประถมศึกษามากที่สุด อีกทั้งอาชีพของคนในชุมชนคืออาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก และด้วยสภาพความเป็นอยู่ในสังคมของตำบลทาเหนือที่มีความเป็นชนบทสูง มีสภาพความเป็นอยู่ที่ใกล้เคียงกัน ความเหลื่อมล้ำมีน้อย การเปิดรับสื่อย่อมไม่แตกต่างกัน

4. ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ 2 ที่ว่าเกษตรกรที่มีลักษณะทางด้านประชากรศาสตร์แตกต่างกันจะมีการนำไปใช้ประโยชน์ของสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรแตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่าเกษตรกรที่ชาติพันธุ์แตกต่างกันจะมีการนำไปใช้ประโยชน์ของสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรแตกต่างกัน โดยเกษตรกรคนเมืองจะมีการนำไปใช้ประโยชน์ของสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรสูงกว่า เกษตรกรชนเผ่าปกากะญอ ดังที่แม็คคอมและเบเคอร์ (McCombs and Becker, 1979, pp. 50-52) กล่าวว่าบุคคลใช้สื่อมวลชนเพื่อสนองความต้องการของตนเองด้วยเหตุผลที่ต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการติดตามข่าวสาร (Surveillance) โดยติดตามความเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นรอบตัว เพื่อที่จะได้ทราบว่าอะไรเกิดขึ้น เพื่อให้ทันเหตุการณ์ ทันสมัย และเรียนรู้ว่าอะไรเป็นสิ่งสำคัญควรรู้ หรือเพื่อต้องการคำแนะนำ หาข้อมูลประกอบการตัดสินใจ (Decision) เปิดรับสื่อมวลชนเพื่อนำมาปฏิบัติตนให้ถูกต้อง และช่วยในการตัดสินใจในชีวิตประจำวัน เพื่อเสริมย้ำความคิดเห็น (Reinforcement) หาข้อมูลเพื่อเสริมย้ำความคิดเห็นเดิมมั่นคงยิ่งขึ้น หรือเพื่อยืนยันการตัดสินใจที่ได้ทำไปแล้ว เช่นเดียวกับเกษตรกรในตำบลทาเหนือที่มีการใช้ประโยชน์จากสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรในการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากที่สุด อันเนื่องมาจากในพื้นที่ตำบลทาเหนือ เป็นที่ราบเชิงเขาและพื้นที่ภูเขาล้อมรอบไปด้วยป่าสงวนแห่งชาติ และเป็นต้นกำเนิดของลำน้ำแม่ทา มีการรวมตัวของราษฎรในชุมชนสร้างเครือข่าย องค์การป่าชุมชนเครือข่ายต้นน้ำแม่ทา ซึ่งประกอบไปด้วยราษฎรทุกหมู่บ้านในตำบลทาเหนือ และกรมส่งเสริมการเกษตรยังได้จัดทำโครงการ Food Safety ส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรที่ปลอดภัย และได้มาตรฐาน มีการใช้สื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรทุกประเภทณรงค์ให้เกษตรกรปลูกพืช โดยไม่ใช้สารเคมีให้ความรู้แก่เกษตรกรให้เห็นถึงอันตรายของสารเคมีที่ส่งผล

ทำลายสิ่งแวดล้อม กระตุ้นให้เกษตรกรเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของตำบลท่าเหนือ มีการจัดตั้งคณะกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทุกหมู่บ้าน สอดคล้องกับการใช้ประโยชน์ในอันดับที่รองลงมาคือการใช้ประโยชน์ในการพัฒนาและปรับปรุงการประกอบอาชีพของตนเอง และเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการทำการเกษตรตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

เกษตรกรที่มีเพศ อายุ และระดับการศึกษาต่างกันจะมีการนำไปใช้ประโยชน์ของสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรไม่แตกต่างกัน อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างมีการดำเนินชีวิตแบบราบเรียบ ประกอบอาชีพเกษตรกรรมประเภทเดียวกันคือการเพาะปลูกข้าวโพดฝักอ่อนให้แก่โครงการหลวงแม่ทาเหนือเป็นหลัก และเนื้อหาของสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลท่าเหนือนั้นยังไม่มีที่น่าสนใจและเอกสารที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการปลูกข้าวโพดฝักอ่อนยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกร ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศ อายุและระดับการศึกษาต่างกันจึงนำข้อมูล ข่าวสารไปใช้ประโยชน์ได้ไม่แตกต่างกัน

5. ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ 3 ที่ว่าพฤติกรรมการเปิดรับสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรมีความสัมพันธ์กับการนำสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรไปใช้ประโยชน์ ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า ยิ่งเกษตรกรมีพฤติกรรมการเปิดรับสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรมากขึ้นเท่าไรจะยิ่งทำให้เกษตรกรมีการนำสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรไปใช้ประโยชน์ มากขึ้นตามไปด้วย เมื่อทำการทดสอบสมมติฐานระหว่างพฤติกรรมการเปิดรับสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตร จากสื่อแต่ละประเภทกับการนำสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรไปใช้ประโยชน์จะพบว่า พฤติกรรมการเปิดรับสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตร จากสื่อประเภทบุคคล สื่อมวลชน สื่อเฉพาะกิจและสื่อกิจกรรม มีความสัมพันธ์กับการนำสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรไปใช้ประโยชน์ ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า ยิ่งเกษตรกรมีพฤติกรรมการเปิดรับสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรจากสื่อประเภทบุคคล สื่อมวลชน สื่อเฉพาะกิจและสื่อกิจกรรมมากขึ้นเท่าไรจะยิ่งทำให้เกษตรกรมีการนำสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรไปใช้ประโยชน์มากขึ้นตามไปด้วย โดยพฤติกรรมการเปิดรับสื่อประเภทบุคคล จะทำให้เกษตรกรมีการนำสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรไปใช้ประโยชน์มากที่สุด เนื่องจากจุดเด่นของการสื่อสารโดยผ่านสื่อบุคคล (เกศินี จุฑาวิจิตร, 2548, น. 139-140) อยู่ที่เป็นการสื่อสารสองทาง (Two way communication) ซึ่งเน้นการมีปฏิสัมพันธ์ในการสนทนาหรือการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทั้ง 2 ฝ่ายจะผลัดกันเป็นผู้ส่งสารหรือผู้รับสารในระหว่างการสื่อสารยังมีลักษณะที่เป็นธรรมชาติ ไม่มีกฎเกณฑ์ที่ตายตัวแน่นอน อันทำให้ผู้สื่อสารทั้งหมดรู้สึกอิสระในการพูดคุยและ

แลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีลักษณะที่เอื้ออำนวยต่อการชักจูงและโน้มน้าวใจโดยการสื่อสารระหว่างบุคคลจะดำเนินไปอย่างง่าย ๆ เปิดโอกาสให้ซักถามได้ทันที กระบวนการกลุ่มที่เกิดขึ้นมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมของบุคคลได้ สื่อบุคคลจึงเป็นสื่อที่มีบทบาทสำคัญในด้านการโน้มน้าวและการจูงใจ ซึ่งต่างจากสื่อมวลชน ซึ่งมีบทบาทสำคัญอยู่ที่การให้ข่าวสารหรือความรู้ ดังนั้นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ซึ่งเป็นบุคคลที่ทำหน้าที่นำผลงานวิจัยหรือสารสนเทศต่าง ๆ ไปถ่ายทอด เผยแพร่ หรือส่งให้เกษตรกร เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเป็นครูของเกษตรกร หรือครูนอกระบบโรงเรียน เพราะเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ให้การศึกษา ถ่ายทอดสารสนเทศหรือความรู้ เทคโนโลยี เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความเชื่อ ทัศนคติ ค่านิยมของเกษตรกรให้เป็นไปตามความประสงค์ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลจึงทำงานและอยู่ใกล้ชิดเกษตรกรมากที่สุด เป็นผู้ที่เกษตรกรให้ความเชื่อถือ ศรัทธา และเคารพเป็นบุคคลนอกประสงค์ ให้คำปรึกษาแนะนำเกษตรกรทำงานอยู่กับเกษตรกร (สิน พันธ์นิญ, 2544, น. 83) จึงมีบทบาทสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการส่งเสริมการเกษตรมากกว่าสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรประเภทอื่น ๆ

ข้อเสนอแนะ

1. ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ควรมีการปรับปรุงสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรให้มีความน่าสนใจ เพื่อกระตุ้นให้เกษตรกรหันมาเปิดรับ และใช้ประโยชน์จากสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะสื่อมวลชน สื่อเฉพาะกิจ และสื่อกิจกรรม เช่น การจัดหลักสูตรฝึกอบรมความรู้ การศึกษาดูงาน เป็นต้น
2. ควรมีการจัดสัมมนาระหว่างภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตร เพื่อที่จะพัฒนาสื่อให้ดีขึ้น และสอดคล้องในการจัดทำสื่อที่เหมาะสมและตรงตามความต้องการของเกษตรกร
3. ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ควรให้ความสำคัญของสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตร โดยจัดงบประมาณในการสนับสนุนการผลิตสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรให้เพียงพอ เหมาะสม สอดคล้องเพื่อสนองตอบความต้องการของเกษตรกร
4. สำนักงานเกษตรจังหวัด ควรจัดโครงการอบรมเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลที่ประจำอยู่ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลเพื่อให้มีความรู้ความเชี่ยวชาญเพียงพอที่จะสามารถแก้ไขปัญหาของเกษตรกรในแต่ละพื้นที่ได้อย่างรวดเร็ว และถูกต้องตามหลักวิชาการ

5. สนับสนุนงบประมาณและบุคลากร เพื่อให้การดำเนินงานของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
6. เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลควรมีความพยายามในการเข้าถึงชนเผ่าปกากะญอให้มากขึ้น เพื่อไม่ให้เกิดความรู้สึกแตกต่างระหว่างชนเผ่าพื้นเมือง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีความต้องการการใช้สื่อรับฟังข่าวสารการเกษตรที่มีต่อภาครัฐในการผลิตสื่อเพื่อการส่งเสริมเกษตร เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมการใช้สื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตร
2. ควรมีการศึกษาในประเด็นการเปิดรับและการใช้ประโยชน์จากสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล โดยใช้กลุ่มตัวอย่างในพื้นที่อื่น ๆ ของจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อทำการเปรียบเทียบผลการศึกษาที่ได้รับว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร
3. ควรทำการศึกษาวิจัยเพื่อทำการติดตามและประเมินผลสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำผลที่ได้มาปรับปรุงสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรให้มีความสอดคล้องต่อความต้องการของเกษตรกรอยู่เสมอ
4. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรทำการศึกษาเฉพาะลงไปนสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรแต่ละประเภทให้มีความละเอียดมากกว่านี้ เพื่อข้อมูลที่ได้จะเป็นแนวทางในการผลิตสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรประเภทต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์ต่อไป
5. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพ มีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกมากยิ่งขึ้น